

הסיבה השנייה שגרמה לתופעת הכפירה בדורנו היא התפשטות של דעות ועמדות שונות בעולם, שעל פניו הן עומדות בסתירה לאמונה היהודית. למשל, המדע המקובל כיום טוען שהעולם נוצר בדרך של התפתחות טבעית (אבולוציה), ולא כפי ההבנה הפשוטה בפרשת בראשית לפיה: "כל מעשה בראשית - בקומתן נבראו, בדעתן נבראו, בצביונם נבראו" (חולין ס.). כל התורה עומדת על היסוד שה' ברא את העולם בשישה ימים. הטענה שהעולם התפתח מעצמו שומטת לכאורה את הבסיס לאמונת התורה. המוסר הקומוניסטי שהיה מקובל בזמן הרב קוק טוען שאין מקום לבעלות פרטית על רכוש, אלא יש צורך בחקוק צודקת ושוויונית של הממון. אולם, חלק נרחב מההלכה היהודית בנוי על הנחת היסוד, שלכל אדם ישנה בעלות פרטית על רכושו, והמוסר הקומוניסטי מקעקע את הסמכות שלה.

ההתמודדות עם הדעות הללו היא כפולה. האחת היא בירור היחס האמיתי של התורה אל העמדות הללו. רק בצורה שטחית נראה שהן אינן יכולות לדור בכפיפה אחת עם התורה. העמקה עניינית בלימוד התורה תגלה שהתורה עצמה מקבלת וכוללת בתוכה חלק מהעמדות הללו ומאזנת אותם. השוויון החברתי בבעלות הממון בא לידי ביטוי בזמנים מיוחדים, כמו ביובל, כאשר הקרקעות חוזרות לבעליהם. באופן מתון יותר הוא מתבטא בשמיטה כאשר תגובת השדה היא הפקר והחובות הכספיים מתבטלים. בניגוד למוסר המודרני שדורש להשליט את השוויון באופן מוחלט, התורה דואגת לצדק כולל, שאינו מקפח גם את הרכוש הפרטי.

ההתמודדות השנייה היא עם דעות פופולאריות, שאין להן בסיס מוצק. דעות אלה התפשטו בקרב ההמון, בעיקר בגלל שהן מסירות דרישות מוסריות, ופותרות פתח להפקרות. בטענה המדעית שהעולם נוצר בדרך של התפתחות רב שלבית אין סתירה בהכרח לאמונה שה' עומד מאחורי ההתפתחות הזו. אולם לקביעה הבלתי מתפשרת שההתפתחות הזו נעשתה מעצמה, אין שום ביסוס מדעי. אולם, כיון שלפי דעה זו אין בורא לעולם, אז אין עוד מחויבות למוסר מוחלט, ואין הבדל מהותי בין האדם לבעלי החיים. האדם הוא בסך הכל חיה מפותחת נעדרת מצפון ומחויבות. זהו ההסבר מדוע הדעה הזו התקבלה בקלות.

כדי להתמודד כראוי, מלבד לימוד מעמיק, לומדי התורה צריכים להכיר את הדעות המודרניות המנסרות בחלל העולם. רק כך הם יכירו את הבעיות המטרידות את ההמון הרחב, ואת הסיבות המרחיקות אותם מהאמונה היהודית. בנוסף, עליהם להשתלם בכתיבה בהירה ובסגנון קולח, כדי שיוכלו למסור את התובנות שלהן לציבור, ואז הן יוכלו להתקבל על ידם. המשימה הזו לא תושלם ביום אחד, אלא נדרשים אנשים רבים המסוגלים לעסוק בכך במשך תקופה ארוכה, עד שיעלה בידינו בירור מעמיק ובהיר ביחס שבין התורה לבין הדעות העכשוויות.

הרחבות

• מתי מקבלים את דברי חכמי אומות העולם?

להבחין בין דברים שראוי לקחתם לאמת מופתית לבין הדברים של ספרות שטחית, שאין בהם ממש. טיבה נוספת להתפשטות הכפירה בגלל המדע היא שאנשים מקבלים את דבריהם של המדענים ללא פקפוק. למרות שישנן הוכחות שהן מופתיות ואין להטיל את אמינותן בספק, וישנן אמירות שהן תיאוריות או השערות.

במאמר **המחשבות** מחלק הרב קוק בין שלושה סוגים שונים של מחשבות:

הסוג הראשון הן מחשבות של קודש שאינן קשורות לעם מסוים, לא בתוכן ולא בסגנון. מחשבות אלו יכולות להופיע על ידי החכמים שבכל עם ועם.

הסוג השני הן מחשבות שמצד התוכן שלהם יכולות להופיע בעמים שונים, אבל כל עם נותן להם סגנון וצורה אחרים. סוג זה של מחשבות ניתן להעלות ולהכניס אותו לעם ישראל על ידי החכמים שבכל דור ודור.

הסוג השלישי של המחשבות הן מחשבות שמייוחדות דווקא לישראל. אלו מחשבות שמייוחדות גם בתוכן וגם בסגנון.

החכמים שבכל דור ודור יודעים לברור את המושג מן התבן ולהעלות את הדעות הנכונות מבין הגויים. דבר זה נכון גם לגבי המדע, חכמי הדור צריכים להבחין בין דברי אמת, עליהם נאמר: "קבל האמת ממי שאמרה" (הרמב"ם בהקדמת פירושו למסכת אבות), לבין 'ספרות שטחית', השערות או תיאוריות.

שאלות לדין

האם חלק מביור האמונה כיום יהיה תלוי בקריאת כתבי עת של הוגי הדעות החילוניים?
האם כיום הספרות האמונית "נאָה ומתקבלת מצד צורתה החיצונית" גם בקרב אלה שאינם מאמינים?
מדוע?

והסבה השנייה שהיא השלמת הראשונה, היא תלויה בברור הדעות המשותפות בעולם עצמן, להבחין בין דברים שראוי לקחתם לאמת מופתית לבין הדברים של ספרות שטחית, שאין בהם ממש, כי אם נתפרכמו מסבת רפיון הדעת של רב הקוראים, שהדעות הקלושות והשטחיות - ביחוד אם הן מקלות את הערך של העל המוסרי - מתקבלות ביותר, כמו שמתקבלת ביותר בין שונאי עמנו, אותה הספרות המשפילה את ערכם של ישראל ודורשת בגנותם, מפני שאלה המשפטים מקלים מעליהם את העל המוסרי על כל פנים של חלק מאהבת הבריות, שיצטרם הטוב מוחה עליו הרבה - "הם קנאוני בלא אל כעסוני בהבליהם, ואני אקניאם בלא עם בגוי נבל אכעיסם" (דברים לב, כא).

חייב לימוד שני המקצועות

שני המקצועות הללו: ברור דרכי האמונה מצד התורה ביחש אל הדעות ההולכות ומתפרכמות בתור תוצאות היותר קיצוניות של הפדעים, בצורת המציאות וערכה, ובמשגי החיים בכלל, בהשפלה, במוסר ובארחות התרבות, ובאור עצם הדעות בין משפט למשפט, בין הגיון צודק לכוזב ומתעה - המה שני נחלים גדולים רחבי ידים שאנו חייבים לפנות עליהם, להציל נפשות רבות שבהם תלויה הצלת כל עמנו בערכו הרוחני, שהוא באמת גם כן דבק ומיחש, באפס מקום של הפרדה, גם למצבו הגשמי.

המלאכה הגדולה

על כן אנחנו חייבים להכשיר את עצמנו בכל המכשירים הדרושים לזה, עד שנוכל להתבונן, לעין, לכתב ולחדש, ספרות גדולה וחייה מעמק נשמתה של תורה הפנימית, שתהיה גם נאה ומתקבלת מצד צורתה החיצונית כפי האפשר - "זה אלי ואנוהו, התנאה לפניו במצוות, עשה ספר תורה נאה בלבך אמן, וכרכו בשיראין נאין" (שבת קלג, ב).

וכאשר יעלה בדינו, כמה שיעלה, הוא אוצר טוב ויקר, ואם פי לא לאדם אחד, ולא לדור אחד, היא המלאכה הגדולה הזאת, מפל מקום אל יפל לב כל עובד, יעשה כל אשר יוכל, ותשועת ד' תשגבנו שברבות הימים רבים יעבדו באלה המקצועות החמודים והיסודיים, והושיעו את ישראל.

(מאמרי הראיה א, בעקבתא דמשיחא)

הדעות - של הוגי הדעות והחוקרים. **מופתית** - מוכחת. **פי אם** - אף אם. **שני המקצועות** **וכו'** - א. הבנה נכונה ועמוקה של יסודות אמונתנו. ב. הבנה נכונה איזו תאוריה מדעית אמיתית ואיזו לא. **ביחש אל** **וכו'** - באותם נושאים שיש להם קשר ויחס לעולם המדעי. **הדעות** - המדעיות.